

Obdobie adventu

Jozef Duháček

4. decembra 2023 ✝ Cirkev

Podľa súčasného zvyku je advent obdobím, ktoré sa začína nedeľou najbližšou k sviatku svätého Ondreja apoštola (30. novembra), trvá štyri nedele a končí sviatkom Narodenia Pána. Prvá nedeľa môže byť už 27. novembra a potom má advent dvadsaťosem dní alebo až 3. decembra, takže má iba dvadsaťjeden dní.

Ilustračný obrázok: William-Adolphe Bouguereau (1825 – 1905), *Pieseň anjelov* (1881)

zdroj: wikimedia commons

Adventom sa v katolíckej Cirkvi začína cirkevný rok. Počas tejto doby sa veriacim pripomína. Aby sa

- dôstojne pripravili na oslavu výročia Pánovho príchodu na svet – Boha vteleného, Boha, ktorý je cesta, pravda a život;
- urobili svoje duše vhodným prístreškom pre Vykupiteľa prichádzajúceho vo svätom prijímaní;
- pripravili na Jeho posledný príchod ako sudcu, pri osobnej smrti a na konci sveta.

Kristus prišiel, prichádza a príde týmto trom spôsobmi a advent má byť prípravou na každý z nich.

Symbolizmus

Cirkev svoju liturgiu v tomto období náležite upravila, aby pripomínala a napomáhala dosiahnutie spomínaných troch bodov. V breviári (teraz hovoríme o rubrikách z roku 1960, nie o novom pokoncilovom), vyzýva svojich služobníkov, aby sa klaňali „Pánovi, kráľovi, ktorý má prísť“, „Pánovi, ktorý už je blízko“, „Tomu, ktorého sláva sa uvidí zajtra“.

Ako lekciu pre prvé *Nokturnum* predpisuje kapitoly od proroka Izaiáša, ktorý trpkovo hovorí o nevďačnosti domu Izraela, vyvolených detí, ktoré opustili a zabudli na svojho Otca; ktorý hovorí o Mužovi bolesti trestanom za hriechy jeho ľudu; ktorý presne opisuje umučenie a smrť prichádzajúceho Spasiteľa a Jeho poslednú slávu; ktorý ohlasuje zhromaždenie pohanov na Svätom vrchu. V druhom *Nokturne* ponúka lekcie prevzaté z ôsmej homílie pápeža sv. Leva (440 – 461) o pôste a almužnách ako príprave na príchod Pána a na druhú adventnú nedeľu Hieronymov komentár k Izaiášovi (Iz 11,1) o „ratolesti z koreňa Jesse“.

V hymnoch adventného obdobia nachádzame chválu a ďakovanie za príchod Krista, Stvoriteľa vesmíru a Vykupiteľa, spojenú s modlitbou k prichádzajúcemu Sudcovi sveta, aby nás ochránil pred nepriateľom. Podobné myšlienky sú vyjadrené v antifónach k *Magnifikatu* v posledných siedmich dňoch pred vigíliou Narodenia Pána. Cirkev v nich vyzýva Božiu múdrosť, aby nás naučila ceste obozretnosti; volá k Synovi Dávida, aby nás oslobodil z otroctva; ako symbol Krista dáva vychádzajúce slnko, aby osvietilo nás sediacich v tme a tieni smrti atď.

V omšiach (podľa misála z roku 1962) sa zámer Cirkvi ukazuje vo výbere listov a evanjelií. Nabáda veriacich, aby, keďže je Vykupiteľ bližšie, odhodili skutky temnoty a obliekli si výzbroj svetla; chodili spravodlivo ako vo dne a obliekli si Pána Ježiša Krista; ukazuje, že národy sú povolané chváliť meno Pánovo; prosí veriacich, aby sa radovali z blízkosti Pána, aby Boží pokoj, ktorý prevyšuje každý rozum, naplnil ich srdcia a mysle v Kristovi Ježišovi; napomína ich, aby nevynášali súdy, lebo Pán, keď príde, zjaví tajomstvá skryté v srdciach.

V evanjeliách Cirkev hovorí o Pánovi, ktorý prichádza v sláve; toho, v ktorom a skrze koho sa plnia proroctvá; o večnom kráčaní uprostred Židov; hlasu na púšti: „Pripravte cestu Pánovi“. Cirkev nás vo svojej liturgii v duchu vracia do čias pred vtelením Božieho Syna, akoby sa to ešte len malo uskutočniť.

Nenecháva nás len automaticky brať dobro z tejto požehnanej udalosti, ale každý deň nás nabáda vzdychať s praotcami: „Roste, nebesia, z výsosti, oblaky pršte Spravodlivého, otvor sa zem a vydaj Spasiteľa.“ Kolekty v troch zo štyroch nediel začínajú slovami: „Pane, pozdvihni svoju moc a príd“ – akoby sme sa báli, že naše neprávosti zabránia jeho narodeniu.

Trvanie a obrady

V tradičnej liturgii je každý adventný deň predpísané slúžiť ofíciom (breviár) a omšu s adventným formulárom. V prípade sviatku, keď sa berie omša zo sviatku je bez ohľadu na stupeň sviatku predpísaná aspoň adventná komemorácia. V breviári sa vynecháva *Te Deum*, radostný chválospev a vďakyvzdanie; v omši sa vynecháva *Gloria in excelsis*. *Aleluja* zostáva. Počas tejto doby sa v katolíckej Cirkvi tradične nevysluhovala sviatosť manželstva (svadobná omša a požehnanie) a tento zákaz platil až do sviatku Zjavenia Pána vrátane.

Celebrant a asistencia používajú fialové rúcha. Výnimku tvorí tretia nedeľa (nedeľa *Gaudete*), v ktorej môžu byť rúcha ružovej alebo jasnejšej fialovej. Pápež Inocent III. (1198 – 1216) uvádza, že za jeho čias sa používala počas adventu čierna farba, fialová sa začala používať už na konci trinásteho storočia.

Existujú dôkazy, že v advente sa zahalovali v kostoloch obrazy, od toho sa neskôr upustilo. Okrem tretej nedele sa na oltáre počas sv. omše a ofícia nekladú kvety ani relikvie svätých. Organ sa tiež nepoužíva, okrem tretej nedele. Populárna myšlienka, že štyri týždne adventu symbolizujú štyri tisícročia temnoty, do ktorej bol svet zahalený pred príchodom Krista, nenachádza v liturgii žiadne potvrdenie.

Historický pôvod

Nedá sa s istotou určiť, kedy sa slávenie adventu do Cirkvi prvýkrát zaviedlo. Príprava na sviatok Narodenia nášho Pána sa nekonala skôr, ako existoval samotný sviatok, a nenachádzame o tom žiadne dôkazy pred koncom štvrtého storočia, keď podľa Duchesneho (Christian Worship 1904), tento sviatok slávil v celej Cirkvi, niektorí 25. decembra, iní 6. januára.

O takejto príprave čítame v aktoch synody konanej v Zaragoze v roku 380, ktorej štvrtý kánon predpisuje, že medzi sedemnástym decembrom a sviatkom Zjavenia Pána nikto nesmie vynechať bohoslužbu. Máme dve homílie od sv. Maxima, turínskeho biskupa (415 – 466) s názvom *In Adventu Domini*, ale on sa o zvláštnom čase vôbec nezmieňuje.

Dochovali sa niektoré homílie, s najväčšou pravdepodobnosťou sv. Caesaria, biskupa z Arles (502 – 542), v ktorých nachádzame zmienku o príprave pred Kristovými narodeninami; z kontextu sa zdá, že žiadny všeobecný zákon v tejto veci vtedy neexistoval. Synoda, ktorá sa konala (581) v Mâcon, v Galii, svojím deviatym kánonom nariaďuje, aby sa od 11. novembra – sviatku sv. Martina – do Narodenia Pána v pondelok, stredu a piatok v týždni prinášala obeta podľa pôstneho obradu.

Gelasiánsky sakramentár uvádza päť nediel v tomto období; týchto päť zredukoval pápež sv. Gregor VII. (1073 – 1085) na štyri. Zbierka homílií svätého Gregora Veľkého (590 – 604) sa začína kázňou na druhú adventnú nedeľu. V roku 650 sa v Španielsku slávil advent s piatimi nedeľami. Niekoľko synod prijalo zákony o pôste, ktorý sa mal dodržiavať počas tohto obdobia, niektoré začali jedenástym novembrom, iné pätnástym novembra a ďalšie už počas jesennej rovnodennosti. Za Karola Veľkého sa adventný praktizoval pomerne prísne, aspoň tak hovoria dokumenty. V trinástom storočí už túto prax nevidno v takom rozsahu, hoci podľa Duranda z Mende sa stále všeobecne dodržiavala.

V bule svätorečenia svätého Ludovíta sa vyzdvihuje horlivosť, s ktorou dodržiaval tento pôst, a spomína sam že už nebol zvykom, ani u kresťanov veľkej zbožnosti. Potom sa pôst obmedzil na obdobie od sviatku svätého Ondreja do Štedrého dňa, keďže slávnosť tohto apoštola bola univerzálnejšia ako slávnosť svätého Martina.

Keď v roku 1362 pápež Urban V. nastúpil na pápežský stolec, nariadil pápežskému dvoru abstinenciu (zdržiavanie sa mäsa), ale o pôste nebola ani zmienka. V Ríme bolo vtedy zvykom dodržiavať päť týždňov pred Vianocami. Iné synody zakazovali slávenie manželstva. V gréckej cirkvi nenájeme žiadne dokumenty o slávení adventu skôr ako v ôsmom storočí. Svätý Teodor Studita († 826), ktorý hovorí o sviatkoch a pôste, ktoré Gréci bežne slávil, sa o tomto období nezmieňuje.

V 8. storočí ho nenachádzame ako liturgické slávenie, ale ako čas pôstu a zdržanlivosti, od 15. novembra do Narodenia Pána, ktorý sa neskôr skrátil na sedem dní. Gréci v tejto veci nevykazujú konzistentnosť: advent bol voliteľný pôst, ktorý niektorí začínajú 15. novembra, zatiaľ čo iní 6. decembra alebo len niekoľko dní pred Vianocami. Ale ruthénsky (rusínsky) koncil (1720) nariadil pôst podľa starého pravidla od pätnásteho novembra. Toto je pravidlo aspoň u niektorých Grékov. Ambroziánsky a mozarabský rítus tiež nemajú na advent špeciálnu liturgiu, ale iba pôst.

Veniec

V 20. storočí sa bežnou praxou v domácnostiach aj kostoloch stal adventný veniec. Pojem adventný veniec vznikol u nemeckých luteránov v 16. storočí, ale svoju dnešnú formu a podobu dostal až o tri storočia neskôr.

Moderný adventný veniec so sviečkami predstavujúcimi adventné nedele vznikol z iniciatívy Johanna Hinricha Wicherna z roku 1839, protestantského pastora v Nemecku a priekopníka v mestskej misijnej práci medzi chudobnými. Aby utišil netrpezlivosť detí čakajúcich na Vianoce, vyrobil obruč z dreva s devätnástimi malými červenými kahancami a štyrmi veľkými bielymi sviečkami. Každé ráno sa zapálila malá sviečka a každú nedeľu veľká sviečka. Dnes zostali len veľké sviečky, veniec sa robí zvyčajne z konárov ihličnatých stromov a zdobí červenou stuhou, šiškami, imelom a inými dekoráciami.

V pokoncilovom období sa stalo zvykom nosiť vence na požehnanie/posvätenie kňazom, v tradičnej liturgii sa však formulár pre takéto požehnanie nenachádzal. Nemeckí luteráni doniesli tento zvyk do Ameriky počas masívneho sťahovania na začiatku 20. storočia. V našich ľudových zvykoch nenachádzame o adventných vencoch veľa sôp a tí starší z nás si nepamätajú, žeby takýto zvyk bol pred rokom 1989 výraznejšie rozšírený. Jeho rozšírenie u nás je pravdepodobne dôsledkom spätného exportu amerických vianočných zvykov do sveta, ktorý sa udial v dôsledku americkej vojenskej, obchodnej a kultúrnej hegemonie, ktorá poznačila koniec 20. storočia.

Roráty

V pamäti starších ľudí sa s adventom spájajú neodmysliteľne roráty. Názov pochádza z prvých slov latinského *Rorate caeli de super* – čo sú úvodné slová Izaiáša (Iz 45,8). Je to poeticky vynikajúce vyjadrenie túžob patriarchov a prorokov a symbolicky aj Cirkvi po príchode Mesiáša. Počas adventu sa denne používa ako verš pred večerami. Na tento účel je na dve časti „Rorate coeli desuper et nubes pluant justum“ (Roste nebesia z výsosti, oblaky pršte Spravodlivého) a odpoveď: „Aperiatum terra et germinet salvatorem“ (Otvor sa zem a Spasiteľa“).

Text sa tiež používa vo viacerých prípadoch v advente – ako introit na štvrtú adventnú nedeľu, na stredu v kántrovom týždni, na dnes už neznámy sviatok Očakávania Presvätej Bohorodičky (*Exspectatio Partus B. V. M. 18. decembra*), ako verš v prvom responzórii v utorok prvého adventného týždňa; ako prvá antifóna na Ranných chvál v utorok predchádzajúci Vianociam a tiež je to introit vo votívnych omšiach o Presvätej Bohorodičke počas adventu.

V minulosti bolo zvykom, najmä v nemecky hovoriacich krajinách, každú adventnú sobotu a niekde i vo všedné dni, slúžiť omšu ku cti Blahoslavenej Panny Márie. Omša začínala pred úsvitom, v tmavom, len niekoľkými sviečkami osvetlenom kostole, čo malo symbolizovať stav ľudstva pred príchodom Pána. Počas omše prišlo svitanie, čím sa zavŕšila viacvrstvová symbolika. Kňaz premenil chlieb a víno na Telo a Krv Ježiša Krista, ten tak zostúpil na svet a rozjasnil temnoty, takže na *ite missa est* vychádzali veriaci do jasného denného svetla. Keďže je to mariánska omša, slúži sa v bielom, čítania prinášajú proroctvá o Kristovom príchode a úlohe, ktorú v tom zohrala Panna Mária.

Na území strednej Európy siaha táto tradícia do 13. – 14. storočia, zbožný český kráľ a rímsky cisár Karol IV. zaviedol prax celoročných votívnych omší o Panne Márii, rozkvitať začala až v 16. storočí, kedy dochádza k zakladaniu rorátnych bratstiev. Rušenie bratstiev v roku 1783 za josefínskych reforiem znamenalo úpadok rorát ako takých. Od 20. storočia existujú snahy o obnovu tradície rorátov, ale liturgická reforma a

pokoncilová prax ich rozšíreniu veľmi nepomohla.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/obdobie-adventu/>